

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології

АСИСТЕНТСЬКА ПРАКТИКА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ОНУ - 2023

УДК 55
ББК 26.3

Схвалено Навчально-методичною комісією (НМК) ГГФ ОНУ. Протокол №1 від 30.08.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою Радою Геолого-географічного факультету
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова.
Протокол №1 від 30.08.2023 р.

Рецензенти:

В.В.Яворська, доктор географічних наук, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму ОНУ імені І.І.Мечникова.

В.В.Янко, доктор геолого-мінералогічних наук, професор кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології ОНУ імені І.І.Мечникова.

Козлова Т.В. Виробнича практика зі спеціальності. Методичні рекомендації для магістрантів спеціальності 103 «Науки про землю» / Козлова Т.В. - Одеса: ОНУ, 2023. - 17с.

Асистентська практика є одним з етапів професійної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня магістр до науково-педагогічної діяльності і має своєю ціллю сформувати у студентів професійно-педагогічні компетентності щодо здійснення освітнього процесу у закладах вищої освіти майбутніми спеціалістами геологами.

ВСТУП

Метою асистентської практики студентів є формування системи компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, здатних здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти Наук про Землю (геологія), створювати та впроваджувати новий зміст освіти та новітні методики (технології) навчання.

. Методичні рекомендації «Асистентської практики» розроблені на основі Закону України «Про вищу освіту», з урахуванням Положення про організацію освітнього процесу в ОНУ імені І.І. Мечникова, Положення про порядок проведення практики здобувачів вищої освіти ОНУ імені І.І. Мечникова.

, Агенції з водних ресурсів, Держбуду та інших відомств України.

Базою для проходження асистентської практики є геолого-географічний факультет Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (кафедра морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології).

Асистентська практика здійснюється з урахуванням обов'язкового мінімуму змісту програми професійної підготовки викладача вищих навчальних закладів після вивчення базових психолого-педагогічних дисциплін.

Завдання педагогічної асистентської практики:

- закріплення і поглиблення теоретичних знань, отриманих під час навчання в магістратурі за освітньо- професійною програмою «Науки про Землю» підготовки здобувачів вищої освіти ступеня магістр спеціальності 103 «Науки про Землю»:

- ознайомитись зі структурою і змістом навчального процесу в закладі вищої освіти, з особливостями роботи викладача, куратора академічної групи;
- засвоїти педагогічні форми освітньої взаємодії зі студентами, навчитися самостійно і творчо застосовувати знання і способи діяльності, що були засвоєні під час вивчення фундаментальних, професійно-спрямованих і психолого-педагогічних дисциплін;
- набути вмінь та навичок самостійного ведення навчальної та виховної роботи зі студентами, враховуючи їхні індивідуальні особливості;
- навчитися використовувати в педагогічній діяльності всі організаційні форми навчання фаховим дисциплінам;
- планувати і проводити навчальні заняття різних типів з ефективним використанням різноманітних методів і засобів навчання, педагогічних прийомів, які активізують пізнавальну діяльність студентів, сприяють їх вихованню і розвитку;
- набути навчального досвіду проведення навчально-методичної роботи;
- ознайомитись з досвідом викладачів, випробувати найефективніші прийоми і методи навчання і виховання студентів, оволодіти сучасними прогресивними технологіями навчання;
- опанувати методику аналізу навчальних занять, уміння самоаналізу та самопрограмування;
- розвинути уміння аналізувати різноманітні аспекти навчально-виховного процесу в академічній групі;

- сформувати морально-етичні якості, культуру спілкування та потребу у самовдосконаленні;
- формування умінь моніторингових досліджень у галузі освіти з Наук про Землю;

Процес проходження педагогічної практики спрямований на формування наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні наукові задачі та практичні проблеми, включно з прийняттям рішень щодо відбору даних та вибору методів досліджень при вивченні геосфер (зокрема геологічного середовища) у різних просторово-часових масштабах із використанням комплексу міждисциплінарних даних та в умовах недостатності інформації, невизначеності умов та вимог.

загальних (ЗК):

- ЗК 01. Здатність до адаптації і дії в новій ситуації.
- ЗК 05. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

спеціальних(СК):

- СК 04. Володіння сучасними методами досліджень, які використовуються у виробничих та науково-дослідницьких організаціях при вивченні Землі, її геосфер та їхніх компонентів..
- СК 07. Здібність до комплексного аналізу та прогнозу змін геодинамічної, геохімічної, геофізичної та ресурсної функцій геологічного середовища при техногенних впливах та змінах клімату у різних просторово-часових масштабах в умовах неповноти інформації.
- СК 09. Вміння застосовувати основи педагогіки і психології у освітньому процесі у закладах освіти.
-

Програмні результати навчання (РН):

- ПР 03. Вміти спілкуватися з фахівцями та експертами різного рівня інших галузей знань, в міжнародному контексті, в глобальному інформаційному середовищі.
- ПР 10. Вирішувати практичні задачі наук про Землю (зокрема в геологічній галузі) з використанням теорій, принципів та методів різних спеціальностей з галузі природничих наук.
- ПР 14. Глибоке розуміння загальних принципів, методів геологічних наук, методології наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях (у сфері морська геологія, палеонтологія, інженерна геологія, гідрогеологія) та у викладацькій практиці.
- ПР 20. Здійснювати освітню діяльність у закладах вищої освіти, розробляти необхідне для цього навчально-методичне та інформаційне забезпечення.

Очікувані результати навчання.

Після проходження практики здобувачи повинні знати:

- основні форми організації і основи планування освітнього процесу;
- дидактичні принципи проведення всіх видів навчальних занять та зміст документів, що їх регламентують;
- форми та методи контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти;
- види навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та вимоги до них;
- форми та методи виховної роботи зі студентами.

вміти:

- визначати мету та завдання навчальних занять;
- застосовувати різні форми та методи освітньої взаємодії;
- застосовувати сучасні освітні технології, інформаційно-комунікаційні та інтерактивні;
- розробляти навчально-методичні матеріали та здійснювати контроль знань студентів.
- розробляти плани-конспекти лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять згідно з відповідними вимогами;
- дотримуватися норм педагогічної етики, толерантності, педагогічного такту під час взаємодії зі студентами;
- аналізувати педагогічні ситуації, приймати конструктивні рішення, керуючись педагогічною метою й потребами студентів.

1. Організація асистентської практики

Відповідальність за організацію та проведення практики покладається на керівника закладу вищої освіти (ректора). Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює проректор з науково-педагогічної роботи. Загальне навчально-методичне керівництво практикою здійснює навчальний відділ.

Базою асистентської практики є геолого-географічний факультет Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, кафедра морської геології, гідрогеології інженерної геології та палеонтології.

Обов'язком бази практики є створення умов та можливостей для повноцінного виконання студентом-практикантом поставленого перед ним завдання.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра інженерної геології і гідрогеології. Керівниками практики є досвідчені викладачі кафедри – доктори та кандидати наук.

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення асистентської практики, є:

- призначення керівників практики;
- складання тематики індивідуальних завдань на практику;
- підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Основним організаційно-методичним документом, що регламентує діяльність студентів і керівників практики, є робоча програма практики.

Тривалість робочого часу студентів під час проходження асистентської практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає не більше 40 годин на тиждень.

Кафедра здійснює такі заходи:

- розробляє робочу програму практики і при необхідності доопрацьовує її;
- здійснює розподіл студентів за керівниками;
- організовує проведення зборів студентів з питань асистентської практики за участю керівників практики;
- здійснює загальне керівництво і контроль за проведенням практики;
- повідомляє студентів про систему звітності з асистентської практики;
- обговорює підсумки та аналізує виконання програми асистентської практики на засіданнях кафедри.

Керівник асистентської практики:

- бере участь у настановчому інструктажі студентів (перед початком практики);
- здійснює контроль за виконанням студентом програми асистентської практики та строками її проведення;
- у випадку неявки студентів на практику, порушення ними трудової дисципліни, нехтування своїми обов'язками, а також виникненні конфліктних ситуацій повідомляє про це письмово (рапортом) деканат;

- планує навчально-виховну роботу студентів-практикантів, надає методичну допомогу у підготовці і проведенні занять за фахом, організації роботи із студентським колективом, позанавчальною роботою тощо;
- відвідує заняття студентів-практикантів, бере участь у їх обговоренні, оцінює;
- надає практикантам допомогу у розробці планів-конспектів занять;
- спільно з іншими керівниками узгоджує підсумкову оцінку;
- на засіданнях кафедри доповідає про стан проходження, а також про підсумки асистентської практики.

Магістранти при проходженні асистентської практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики методичні матеріали (календарний графік практики, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- дотримуватися графіку проходження практики;
- вивчити і дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку;
- ознайомитися з навчально-виховною документацією кафедри (освітньою програмою підготовки бакалаврів, магістрів за спеціальністю «Науки про Землю», графіком навчального процесу, індивідуальним планом роботи викладача, робочими програмами дисциплін що викладаються на кафедрі тощо);
- відвідувати заняття викладачів кафедри, результати відображати в щоденнику практики;
- відвідувати заняття інших практикантів;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- систематично вести щоденник практики і регулярно подавати його на перевірку керівникам практики;
- дотримуватися правил техніки безпеки;
- виявляти вихованість, етичну поведінку, культуру спілкування, ввічливість, професіоналізм;
- своєчасно оформити звітну документацію та скласти іспит з асистентської практики.

Під час проходження асистентської практики здобувач зобов'язаний:

- відповідально відноситися до виконання поставленого перед ним керівником асистентської практики завдання;
- виконати всі обов'язкові види педагогічної діяльності, проявивши при цьому свої професійні знання та навички;
- скласти письмовий звіт про виконану роботу;
- захистити його на засіданні кафедри.

Асистентська практика проводиться у термінах попередньо набутих компетентностей та теоретичних знань.

2. Зміст асистентської практики

Практика складається з трьох етапів: організаційно-адаптаційного, професійно-діяльнісного та завершального.

Організаційно-адаптаційний етап триває протягом першого тижня і передбачає:

- організацію установчих зборів для ознайомлення магістрантів з наказом про допуск до асистентської практики, керівниками практики та основними завданнями практики;
- складання й затвердження індивідуального плану навчально-методичної роботи магістранта-практиканта;
- ознайомлення з програмою практики, документацією підготовки бакалаврів та магістрів на кафедрі морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології (освітніми програмами підготовки бакалаврів і магістрів, навчальними і робочими програмами з дисциплін професійно-орієнтованої та практичної підготовки та ін.); професійно-педагогічними обов'язками викладача закладу вищої освіти III-IV рівнів акредитації та куратора;
- ознайомлення з навчально-методичною літературою кафедри;
- інструктаж з основних правил техніки безпеки під час проведення практики;
- відвідування занять викладачів кафедри з метою вивчення їхнього педагогічного досвіду.

Професійно-діяльнісний етап передбачає:

- підготовку і проведення пробних та залікових лабораторних, практичних занять з метою набуття первинного досвіду навчальної діяльності в умовах вищої школи;
- опанування методикою аналізу та самоаналізу проведених магістрантами занять;
- розроблення структури і відповідного дидактичного забезпечення лекційного заняття;
- виконання обов'язків куратора академічної групи;
- ведення звітної документації (щоденник практики, розгорнуті плани-конспекти лабораторних, практичних, лекційних занять).

Завершальний етап включає:

- роботу над оформленням щоденника студента-практиканта;
- підготування звіту за результатами виконаних завдань асистентської практики магістранта;
- звіт про виконану роботу та захист асистентської практики.

Звіт захищається здобувачем вищої освіти у комісії, призначеній завідувачем кафедри. До складу комісії входять керівник практиками спеціальності, викладачі-керівники практики від кафедри. Комісія приймає диференційований залік протягом перших десяти днів після закінчення практики.

Загальна кількість занять, які студент має відвідати – 12 (24 год.). Загальна кількість занять, які необхідно провести самостійно – 13 (26 год.), з них залікових – 3 (6 годин). Обсяг зазначених видів діяльності подано у Таблиці 1 відповідно до кожного тижня асистентської практики.

Таблиця 1

Тиждень	Відвідування занять	Самостійне проведення занять		Загальне навантаженн я студентів, год.
	Кількість занять викладачів кафедри інженерної геології і гідрогеології	Кількість занять з фахових дисциплін, які необхідно провести самостійно	Кількість залікових занять	
I	4 заняття (8 год.)	-	-	8
II	4 заняття (8 год.)	6 занять (12 год.)	1 заняття (2 год.)	22
III	4 заняття (8 год.)	4 заняття (8 год.)	2 заняття (4 год.)	20
Всього	12 (24 год.)	10 (20 год.)	3 (6 год.)	50

3. Програма практики

Змістовий модуль 1. Організаційно-адаптаційний етап

Тема 1. Настановча конференція. Затвердження календарного графіку асистентської практики. Ознайомлення з програмою практики, розробка індивідуального графіку проведення навчальних занять. Інструктаж з основних правил техніки безпеки під час проведення практики.

Тема 2. Ознайомлення з документацією підготовки бакалаврів та магістрів на кафедрі інженерної геології і гідрогеології. Ознайомлення з освітніми програмами підготовки бакалаврів і магістрів, навчальними і робочими програмами з дисциплін професійно-орієнтованої та практичної підготовки, професійно-педагогічними обов'язками викладача закладу вищої освіти III-IV рівнів акредитації та куратора, з навчально-методичною літературою кафедри тощо.

Тема 3. Узагальнення передового педагогічного досвіду провідних фахівців, що здійснюють підготовку бакалаврів та магістрів на кафедрі інженерної геології і гідрогеології: відвідування та аналіз відкритих лекцій, лабораторних, семінарських та практичних занять.

Змістовий модуль 2. Професійно-діяльнісний етап

Тема 1. Розробка планів-конспектів до занять.

Тема 2. Проведення навчальних занять (лекції, практичної, лабораторної роботи), самоаналіз роботи магістранта. Проведення залікових занять.

Тема 3. Проведення спецсемінару для студентів (за темою магістерської роботи).

Тема 4. Проведення виховних заходів зі студентами.

Змістовий модуль 3. Завершальний етап

Тема 1. Обговорення результатів проведення залікових занять.

Тема 2. Підготовка звіту з практики: оформлення щоденника асистентської практики, аналізу відкритих занять, оформлення планів-конспектів навчального заняття, самоаналізу проведених занять. Захист практики.

4. Форми контролю і методи оцінювання

Контроль за ходом виконання програми практики здійснюється науковим керівником практики здобувача освіти який надає методичну допомогу практиканту у плануванні та організації навчальної взаємодії, контролює роботу здобувача, відвідує його заняття та інші види роботи зі студентами, оцінює роботу здобувача і готує відгук про його роботу під час проходження практики.

До захисту асистентської практики у ЗВО здобувачем вищої освіти ступеня магістр подаються заповнений щоденник а також звіт з асистентської практики який складається з таких документів::

1. Індивідуальний план роботи студента-практиканта з помітками про виконання кожного виду роботи та оцінкою за підписом керівника практики.
2. Плани-конспекти лекцій (із списком використаної літератури).
3. Плани-конспекти семінарських, практичних, лабораторних занять (із списком використаної літератури).
4. Аналіз відвідуваних занять які проводяться колегами-практикантами.
5. Розроблену програму спецсемінару для студентів (за темою магістерської роботи).
6. План проведення виховних заходів зі студентами.

Усі матеріали практики укомплектовують в окрему папку

- індивідуальний план проходження практики;

- відгук-характеристика керівника практики;

До захисту практики допускаються здобувачі вищої освіти ступеня магістр, які у повному обсязі виконали індивідуальний план практики і надали пакет документів передбачений Програмою.

Результати асистентської практики та її захист оцінюються на підставі наданих звітних документів, а також висновків, які відображені у відгуку-характеристиці керівника практики.

Підсумковий контроль з практики відбувається у формі диференційованого заліку. Підсумковий контроль здійснюється комісією, яку призначає завідувач кафедри.

Результати підсумкового контролю заносяться у відомість обліку успішності, залікову книжку. При визначенні підсумкової оцінки враховуються результати оцінювання з усіх видів робіт (навчальної, методичної та

організаційної). Оцінювання діяльності здобувача-практиканта здійснюється згідно Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Після закінчення терміну практики здобувачі освіти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Захист результатів проходження практики відбувається на засіданні кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології.

Форма звітності студента про проходження практики - письмовий звіт. Письмовий звіт подається на рецензування науковому керівникові практики від кафедри. У звіті мають бути відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки та пропозиції, список використаної літератури тощо. Оформлюється звіт за вимогами, встановленими програмою практики.

Письмовий звіт про проходження практики студент захищає на засіданні кафедри, за що може тримати максимальну оцінку 10 балів.

За результатами семестрової діяльності та захисту звіту студент отримує оцінку в балах, розрахунок якої наведено у табл.2.

Таблиця 2. Розрахунок кількості балів, отриманих студентом під час проходження практики

Види роботи	Кількість балів	
	мін.	мах.
Розробка, проведення та перевірка контрольної роботи	15	20
Аналіз відвіданих лекцій, лабораторних та практичних занять	5	10
Проведення навчальних занять	25	35
Підготовка опитування	5	10
Оформлення звітної документації	5	15
Доповідь під час захисту практики	5	10
Разом	60	100

Здобувачу, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Оцінка за національною шкалою	Практична підготовка	
	Здобувач освіти	
Відмінно	Всі завдання асистентської практики виконано в повному обсязі, виявлено вміння здобувача застосовувати і творчо використовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями педагогічної діяльності в закладі вищої освіти. Виявлено вміння будувати стосунки зі студентами, викладачами; вміння аналізувати освітній процес, проводити науково-педагогічні дослідження за різними методиками. Продемонстрована активність та ініціативність у підготовці та проведенні виховних заходів у ЗВО. Звіт подано у встановлений термін, який містить всі структурні елементи. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику від кафедри – «відмінно»	
Добре	Завдання практики виконано. В ході виконання завдань, зокрема підготовка до занять, допускалися незначні помилки. Недостатньо аргументовано здійснював аналіз освітнього процесу. Під час проведення виховних заходів виявляв старанність. Звітна документація оформлена згідно вимог. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику від кафедри – «добре»	
Задовільно	Завдання практики виконано не в повному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Недостатньо обґрунтовано вибір методів проведення занять та форми проведення виховних заходів. Здобувач допускав помилки під час аналізу освітнього процесу. Звітна документація оформлена з помилками. У характеристиці-відгуку оцінка керівника за практику від кафедри – «задовільно»	
Незадовільно з можливістю повторного складання	3	Виявлені проблеми встановлення контакту, не сформовані вміння проводити відповідні види педагогічної діяльності. Звітна документація оформлена з помилками, на захисті звіту студент непереконливо відповідає, очевидно є нестача теоретичних та практичних знань, студент не вміє робити висновки, характеристика керівника практики є негативною
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		Здобувач не виконав запланованих завдань практики і виявив повну невідповідність до практичної діяльності на репродуктивному та конструктивному рівнях майбутньої професійної діяльності.

Рекомендована література

Основна

Законодавчі і нормативні документи

1. Про вищу освіту : Закон України 1556-VII від 01.07.2014.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Про освіту : Закон України 2145-VIII від 25.09.2017.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Підручники та навчальні посібники

1. Васецька Л. І. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі : методичний посібник. Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. 266 с.

2. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі : навчально-методичний посібник Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.

3. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі : підруч. – 3-є вид. переробл. І доп. Київ: Ліра-К, 2018. 512 с.

4. Кайдалова Л.Г., Сабатовська-Фролкіна І.С., Альохіна Н.В., Шварп Н.В. Педагогіка та психологія вищої школи : навчальний посібник. Харків: НФаУ, 2019. 248 с.

5. Кочубей А.В., Якубовська С.С. Педагогіка та методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2017. 292 с.

6. Мельничук Л. Б., Шкабаріна М. А. Педагогіка і психологія вищої школи : навчально-методичний посібник. Львів: Новий Світ- 2000, 2022. 266 с.

7. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

8. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: підручник, 4-те вид. допов. та випр. Київ: Каравела, 2014. 360 с.

9. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: практикум. Київ: Каравела, 2014. 335 с.

10. Стражнікова І.В. Дидактичні системи у вищій освіті : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2016.108 с.

11. Сучасна лекція: методика підготовки і проведення : методичний посібник / уклад. О.І. Безлюдний, Н.В. Безлюдна, О.М. Коберник, О.Л. Кірдан. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2017. 133 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspuui/handle/6789/7819>.

Додаткова

1. Загірняк М., Чорний О., Сергієнко С., Несен М. Комп'ютеризовані засоби проведення лабораторних робіт - шлях до ефективної професійно-практичної складової підготовки і формування компетентного фахівця. Вища школа. 2017. №7. С. 46-56.

3. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі : Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.

4. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі. Одеса: ОНЕУ ротапринт, 2014. 200с.

5. Костик В. С., Головчук С. Ю. Педагогічні аспекти організації самостійної роботи студентів ВНЗ. Молодий вчений. 2017. № 4. С. 377-379.

6. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу

у вищій Школі : навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 180 с.

9. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / Уклад. : В. І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.

10. Навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів : довідник для пед. та наук.-пед. працівників / уклад. Н. М. Савельєва. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. 80 с.

11. Паламарчук О. Викладання в університеті на засадах лідерства : навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.

12. Національний освітній глосарій: Вища освіта / авт.-уклад.: В.М. Захарченко, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, А.В. Ставицький, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. К.:Плеяди, 2014. 100 с.

13. Теорія і методика викладання в вищій школі. / уклад.: І. О. Казак. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2018. 116 с. URL: https://cpsm.kpi.ua/Doc/pvsh_lek_phd.pdf

Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотека Інституту геологічних наук Національної академії наук України - <https://igs-nas.org.ua/index.php/uk/2014-10-23-23-38-34>

2. Вимоги до публікацій та фахових видань [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.vak.org.ua/profjournals.php>

3. Графік проведення тренінгів та майстер-класів освітній WEEKEND – Режим доступу: <http://www.airo.com.ua/grafik-provedennya-treningiv-ta-mayster-klasiv-osvitniy-weekend/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського – <http://www.dnpb.gov.ua>

5. Державний геологічний портал <https://nadra.gov.ua/>

6. Електронний довідник про Землю. (англ.) - <https://editors.eol.org>

7. Концепція розвитку інклюзивної освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 №912) // Міністерство освіти і науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua

8. Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. № 1176 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/

9. Міністерство освіти і науки України – <http://www.mon.gov.ua/>

10. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/> Освітній портал «Педагогічна преса» <http://pedpresa.ua/185635-osvityan-zaproshuyut-na-vseukrayinskyj-naukovo-praktychnyj-seminar-web-stem-shkola-2017.html>

11. Освітні проекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8-734064553392340/>

12. Офіційний сайт Одеського національного університету імені І. І. Мечникова - <http://onu.edu.ua>

13. Програма педагогічної асистентської практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/aspirantura/programa_pedagogichnoi_praktyki_aspirant.pdf,

14. Портал современных педагогических ресурсов – http://intellect-invest.org.ua/rus/library_school_books/

15. Український проект «Якість освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.yakistosviti.com.ua